

Gorazd Trušnovec

Kriptogram

Naloga, ki nam jo je zadal šef biroja, s katerim sem imel opravka le kot "zunanji sodelavec", je bila vse prej kot lahka. Konkurenčna obveščevalna služba je bila pri vsej zadevi, tako se je zdelo, korak pred nami, to je proti nam. Zato me nista presenetila vrvenje ljudi po pisarnah in nujen sestanek. Kateri so drugi "zunanji sodelavci", nisem nikoli izvedel. Lahko bi bil kdor koli. Znale so mi bile le njihove šifre. Na videz pa sem poznal nekaj zaposlenih v uvozno-izvoznem podjetju, pod krinko katerega je bila razpeta naša mreža.

"Sedite," je rekel šef, ko sem stopil v sprejemno pisarno. Še naprej je strmel skozi okno na razsvetljeno ulico. Kazal mi je plečat hrbet in polprofil; po vseh pravilih bi se morala njegova senca risati na strop, vendar pa je tam ni bilo, niti kje drugje. "Nekaj zadnjih akcij je bilo blokiranih," je rekel. "Nekdo izdaja." Rekel sem: "Če mislite ..." Dvignil je roko, zato sem utihnil. "Vse, kar vemo, so nekakšne čačke. V banki vas čaka honorar. Vzorec bo na najmanjšem bankovcu. Doma ga sežgite. Rezultate rabim do večeraj. Razumete?" Vstal sem in rekel: "Ampak ..." "Srečno," je rekel šef.

Zaprl sem vrata in odtaval po hodniku. Ko sem čakal na dvigalo, se mi je zdelo, da me nekdo opazuje. Hitro sem se ozrl in morda ujel senco glave, ki je izginila nazaj za vrata na koncu hodnika. "Jaz sem čist," sem rekel predse.

"Samo tega se je manjkalo, da visi nad mano sum," sem si mislil, ko sem se pozno ponoči opit vračal v podnajemniško sobico. Študij sem že

lep čas zanemarjal, zato so me vrgli iz študentskega doma, kjer sem živel vsaj nekoliko ceneje kot zdaj. Tudi v redu. Mi vsaj ni bilo treba prenašati vse prej kot prijetne družbe raznovrstnih osebkov. Staršem in znancem sem rekel, da imam krizo in da začasno delam v nekem biroju, to je bilo po svoje res. Res je bilo tudi, da mi ni primanjkovalo denarja. Življenje sem si kar nekako uredil, tako da me je ta neprijetnost z izdajo zares skrbela.

V to službo me je – milo rečeno – vpeljal starejši kolega, Žorž, sicer ljubiteljski ugankar. Osumili so ga izdajanja informacij; zadnji večer se je zatekel k meni in mi razložil vse, kar naj bi vedel. Še isto noč je umrl za posledicami avtomobilske nesreče. Zjutraj so potrkali na moja vrata. Imel sem izbiro: sodelovanje ali pa bi bil v črni kroniki le še ena tragična žrtev slovenskih cest. Isti dan sem spoznal kontaktno osebo, čez čas pa tudi šefa. Nejc, to je bilo moje kontaktno ime. Tudi Žorž je bil Nejc, kajti konspiracija je zahtevala enako število, in jaz sem stopil na njegovo mesto.

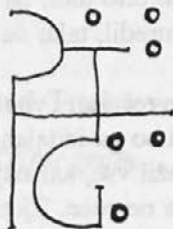
Težkih misli sem se privlekel do Vrtače, zanikrne ulice, v kateri sem stanoval, vstopil v hišo in se povzpел po stopnicah do sobe. V posteljo sem se zavlekel kar oblečen, le čevlje sem sezul, nato pa me je zanihalo v bloden sen.

Obdajala me je prostorna soba, ki jo je osvetljevala razpršena bledezelena svetloba. Povsod je bila razpredena lepljiva, kot nit debela pajkova mreža; kjer se je najbolj zgostila, je bila v zapredku gola ženska, bujna, prekrasna. Lahno se je zibala naprej in nazaj, valovila z rokami in trgala niti, te pa so jo vedno znova objemale in zapredale. "Zdravo, jaz sem Maja," je zašepetala, ko me je zagledala. Nasmehnila se je: "Jaz sem tvoja in ti si moj." Zazrla se mi je čez rame, obrnil sem se in zagledal Žorža. Ogrnjen je bil v razpadajoče krpe in se naslanjal na belo palico. "Skrij se v grobnico, skrij se v grobnico," je rekel. Hotel sem bliže k njemu, pa je vse izginilo, in nato sem padal in padal ...

Predramil me je jutranji trušč z ulice, dokončno pa me je zbistrilo nekaj pljuskov mrzle vode iz improviziranega umivalnika. Za silo sem se uredil in se odpravil v banko.

Uradnica za okencem ni z ničimer pokazala, da me je prepoznala, pa tudi jaz nisem silil vanjo. Njen pogled je bil običajen: kot da bi si denar,

ki mi ga izplačuje, sama trgala od ust. Bankovce sem stlačil v žep in odšel v bife prek ceste. Ko se je telo privadilo na zatoхло toploto, sem pobrskal med denarjem in na najmanjšem bankovcu zagledal s tankim črnim peresom narisane čačke:

"To je znamenje," sem zamrmral predse. Točajka, ki je ravno prišla mimo, je osupnila: "Prosim?" "Kavo in vinjak," sem rekel. "Mislija sem, da ste nekaj rekli." "Ah, to, nič, nič." Zvrnil sem prineseno šilce, prepisal znak na hrbtno stran računa in počasi srebal kavo. Nekdo me je lopnil po hrbtu in v strahu sem se obrnil. "Ejga, si pa zgoden," je zaklical. Bil je kolega s faksa. "Ne vem, ali sem se sploh zbudil," sem rekel. Pomignil je točajki; dvakrat isto. "Na faks?" je vprašal. Zamislil sem se. "Slučajno bom pa res šel," sem izjavil, nato sva se oba zasmejala. Popila sva in premlela nekaj banalnih novic, nato pa odšla proti fakulteti.

Izstopil sem na oddelku za zgodovino. Potrkal sem na vrata kabineta. "Če ste prišli glede vaj," je začel profesor, še preden sem prav vstopil. "Ne, ne," sem rekel, "pri seminarski nalogi sem naletel na problem." "Kar povejte," je rekel in si pogladil sivo bradico. "Našel sem ta znak, pa ne vem, kaj pomeni, če kaj." Pomolil sem mu račun. Pogledal me je izpod nagubanega čela. "V naglici ..." sem zamencal. "Ah ja," je rekel. "Tudi Picasso je skiciral na gostilniških računih." Skoraj iztrgal mi je listek in se zatopil vanj. "Kolega," je rekel čez čas. "To je poenostavljen koptski ideogram, brez dvoma. Samo trenutek." Stopil je v sosednjo sobo in izginil med policami. Videl sem še in še knjig, ki so bile razmetane vsenaokoli. "Čudno," je zaklical. "Vi ste danes že tretji, ki se zanima za ta znak." "Moč naključja," sem rekel, vedel pa sem: zdaj gre zares. Ven je prinesel zajetno knjigo. "Da, znak je isti." Stran v knjigi je bila še zmeraj zaznamovana. Pomolčal je. "Pomeni 'Sin iz Talmaja' ali v hebrej-

ščini: Bartolomej. Smem vedeti, čemu vam bo to?" "Ah, saj ni nič posebnega." Res ni bilo. Nisem vedel, kaj naj s tem počnem. To ne more biti odgovor, ko pa je še vprašanje nejasno. Ampak: iskali so že pred mano.

Na hitro sem se poslovil in odšel. Med hojo sem lenobno razmišljal. Bartolomej, je to kaj v zvezi s piscem *Alamuta*? Vladimir? Vlado? Ne, take šifre med terenci ni. Odpravil sem se proti Tivoliju. Usedel sem se na klop ob fontani pod zapuščenim gradičem in se zazrl v bronasta psa, ki sta razpirala gobca. Sonce je brezvoljno viselo na jesenskem nebu. Bartolomej, to je bil vzdevek apostola Natanijela. Moram brskati v tej smeri? Zgubil bi se v labirintih Nove zaveze. Ne, tod ne morem iskati rešitve.

Dan se je prevesil v popoldan.

Klonil sem. "To je propad," sem si rekel in odšel po gozdni poti na Rožnik. "Kaj mi je bilo treba tega, mar bi študiral," sem si mislil. "Po drugi strani pa: je, kar je." Zasopel sem prišel do gostilne v bližini vrha, si poiskal kotichek na terasi in naročil pivo. Pijanci za sosednjo mizo so reševali svetovne probleme. Nisem jih poslušal; imel sem dovolj svojih. Zatopil sem se vase, v naravo, v praznino. Kmalu je sledilo novo pivo in še eno. Sonce je počasi zahajalo. Mlada, vidno srečna družina se je odpravljala. Otrok je stekel naprej in za njim je mati zaklicala: "Jerneeej, počaaaakaj!" Rahlo omotičen sem se nasmehnil, nato pa me je streslo. V hipu sem se streznil. Jernej, to je poslovenjeni Bartolomej. Jernej - Nejc. To sem bil jaz. To ni mogoče.

"To ni mogoče." Dvignil sem se in plačal, nato pa me je odneslo nazaj proti mestu. Oziral sem se, ali me kdo zasleduje, nato pa stekel. Čim prej moram v množico. "Ampak, tu je nekaj narobe," mi je nenehno prihajalo na misel. Od razburjenja mi je razbijalo v sencih. "Jaz, ki v vsem življenju nisem nikogar in nič izdal." Preprosto zato, ker nisem imel nobenih ambicij. "Jaz, povprečnež, lenuh in zabušant, naj bi nekakšne informacije tako ali drugače prodajal. Dajte no. Tako malo rabim za življenje, pa naj bi se šel nekakšne igrice." Takšne misli so mi naletavale po zavesti, medtem ko sem blodil po gozdu.

Ko sem zašel v mesto, so se luči že krepko prižigale. Prvič doslej sem bil vesel ljudi okoli sebe. Vzdolž glavne ulice so me soji svetilk in

izložb pripeljali v Center. Šel sem v Namo, v veleblagovnico. Tu bi včeraj morala odjekniti eksplozija. Vnašanje nemira, to je bila naša naloga. Povzročanje strahu. Opozarjati, kako negotovo je življenje. Kako nevarna je svoboda.

Spraševal sem se, kje je bila napaka. Sprehajal sem se med obloženimi policami. Kako so nas odkrili, kdo je našel bombo? Oziroma: kdo je pravzaprav izdal. To je bil le zadnji v nizu neuspehov; samo vprašanje časa je postalo, kdaj bomo razkrinkani. V košarico sem spustil sendvič, zavil v folijo, plačal in odšel. Na stopnišču sem se ozrl v ogledalo. Videl sem moškega v sivem balonarju, kako je odložil košarico, se prerinil mimo blagajničarke in stopil za mano.

Stekel sem po stopnicah, stekel ven – zagotovo sem vzbudil vseplošen sum – in se, skrivajoč po stranskih ulicah, znašel v zakotnem parku. Odvil sem sendvič ter ga žvečil in goltal. To me je pomirilo. Zbral sem se in odšel v Opero, saj je stala nedaleč proč. Redko sem obiskoval njihove predstave, danes pa sem si tega naravnost zaželel. Opere so tako neresnične in to sem v tistem hipu rabil. "Ne, ne, vse je razprodano," je rekla ženska za okencem, ko sem hotel kupiti karto. Kljubovalno sem rinil dalje. "Začelo se je že," mi je zaklicala v hrbet. Ignoriral sem jo, a je za mano stekel čuvaj. Imel sem veliko prednosti, izginil sem za vogalom; po stopnicah sem šel v prvo nadstropje in se usedel v stransko ložo. Bila je prazna, kot veliko drugih. Pod odrom so donele trombe. Naslonil sem se na skrajni rob in se razgledal naokoli. Ljudi je bilo zelo malo, zatopljeni so bili v dogajanje na odru. Naenkrat sem se počutil neprijetno. V loži na nasprotni strani je nadstropje više sedel neki debeluh in strmел vame. Z roko je pomignil nekemu, ki je stal za njim v senci. Ta se je sklonil naprej, da se je pokazal obris glave; debeluh mu je nekaj šepetal in s prstom pokazal name. Trobente so predirno ihtele in postaran kralj je zbežan krevsal po odru in se odbijal od njegovih meja. Sredi odra je padel na kolena.

Planil sem ven. Čuvaj je stal za vrati in me zgrabil. "Vemo, kdo si," je zasikal. Brnil sem ga in se izvil iz prijema. Skočil je za mano in padel. Opotekel sem se po hodniku in skozi okno zagledal požarne stopnice. S komolcem sem razbil steklo in se začel spuščati po železnih letvah. Bil sem že na tleh, ko je med črepinjami zažugal s pestjo. "Ne pri-

deš daleč," je zavpil za mano.

Zavedal sem se, kako vse kaže tej trditvi v prid, zato sem bežal in bežal. Lahko da je preteklo nekaj minut, lahko pa tudi več, ko sem se znašel na Vrtači. "Gotovo so že tu," sem pomislil. Rabil sem nekaj stvari. Čeprav ni bilo videti nikogar – bila je že trda tema – sem šel do naslednje ulice in skozi podhod med hišama na dvorišče. Preplezal sem balkon na zadnji strani hiše, v kateri sem stanoval, in vstopil skozi straniščno okno. Zadnjih nekaj stopnic sem skorajda preplaval. Odklenil sem vrata. Komaj sem se zadržal, da nisem samodejno prižgal luči v sobi. Zadrževal sem dih. Nikogar ni bilo. V temi sem pobrskal za osebnimi dokumenti. "Smešno," sem si mislil, "le kaj dokazujejo vohunovi dokumenti?" Pobral sem preostanek denarja in zapiske. Zavil sem se v plašč in potihoma odšel, čez zadnje dvorišče in ven.

Premišljeval sem, kaj naj storim. "Naj odpotujem?" sem pomislil, a me je zmrazilo. Spomnil sem se, kakšne šale so zbijali fantje po pisarnah: "Odpotoval je." Ali pa: "Šel je na dolg sprehod." Ali: "Poslali smo ga na pot, a je šel s poti." In nato obvezno umazan krohot. Hodil sem in hodil, vedno počasneje. "Ne prideš daleč," mi je odmevalo v ušesih.

Bil sem izčrpan, ko sem prispel do obzidja Emone, čeprav sem vse stvari okoli sebe dojemal z neko novo jasnostjo. Jasno mi je bilo, kaj pomeni že sum, kaj šele tak pregon. "Le kaj sem storil?" sem vrtal vase. Z roko sem drsal po zidu, kolena so mi vse bolj klecala in v nekem kotu sem dokončno zdrsnil na tla. Obdajala me je nočna mestna tišina. "Poi-skati moram novega Nejca," sem še pomislil, nato pa zdrsnil v dremež. Neki dolgonog pes je grgal, renčal in šavsalsal proti meni. Kje sem? Zvrstile so se slike. Pred kamnitim vhodom v had, ob fontani v Tivoliju, psi so lajali; strahoma sem odprl oči in zagledal dolgolaso dekle, kako vleče proč velikanskega psa. Še vedno sem bil pri obzidju. Mladenka se mi je zdela od nekod znana. Prestrašil sem se in stekel proč, čeprav tega nisem zares hotel. "Hej!" je zaklicala za mano, vendar se nisem oziral.

"Nedolžen," sem pomisli, ko sem stopal ob Gradaščici, "in vendar ..." Kakor je bila krivda nemogoča, pa je bilo res še nekaj: naši se ne motijo, ne pri takšnih zadevah. Mi je kdo podtaknil? Prijateljev nisem imel, sovražnikov tudi ne, vsaj domnevam tako.

Ko so me na mostičku pred trnovsko cerkvijo pozdravile sloke breze, je bilo v meni preveč zakajev, da bi pomislil, da so cerkve ponoči praviloma zaklenjene. Vrata so bila napol odprta. Vstopil sem. Ob straneh je bilo prižganih nekaj žalobnih sveč, da so sence poplesovale in grozljivo pačile obraze izrezljanih svetnikov. "Kje je moja napaka," sem zaglodal. "Kje? Kje?" Utrujen sem bil, strahotno utrujen. Zrl sem predse, v prazno. Sprehodil sem se vzdolž klopi, čez ladjo. Šibka zvezdna svetloba je prodirala skozi visoka okna. S pogledom sem brez misli drsel po stenah in stopal čez cerkev, da so koraki topo odmevali pod strop. V bližini oltarja me je zmotila podoba, ki sem jo že nekje videl: bila je kompozicija v luneti, da, figure v diagonalni postavitvi pred temnim ozadjem. Dve osebi podpirata truplo Odrešenika, ena mu objema noge. Vedel sem: Pieta, sijajna kopija renesančne umetnine. "Toda ..." sem pomislil in zašepetal: "Fra Bartolomeo ..." To je bil njen pravi avtor.

Zašibil sem se in zazdelo se mi je, da se je v meni nekaj premaknilo, kot da bi počilo metuljevo krilo. Naenkrat me je objelo: naključij ni. Vsako dejanje je posledica prejšnjih dejanj. Spomnil sem se Žorža. Zadnji večer je govoril zelo zmedeno; o naključju, krivdi, nezavednem. To ni bilo le prestrašeno blebetanje, tudi njegovo strastno ugankarstvo je govorilo proti takim poenostavitvam. "Kaj, če sem ..." me je obšlo. Izdajal naj bi jaz. Tega zagotovo nisem počel namenoma – kaj, če sem namigoval nehote? Zadnja načrtovana akcija je bila Nama. Dan prej se nisem ganil iz sobe – nobenih sklepov. Še dan prej sem se dobil s kontaktno osebo v Nebotičniku. Kovček bombo naj bi bil prevzel na avtobusni postaji. Avtobus je imel zamudo, tako da sem tam čakal kar lep čas. Kovček sem odnesel v skladišča v Mostah. Tam sem počakal, da se je zmračilo. Njegove nadaljnje poti mi niso znane. Večer sem preživel v gledališču, ki je bilo nastanjeno v kleti Akademskega kolegija. Srečal nisem nobenega znanca. Razen če ... V mislih sem še enkrat preletel imena krajev, kjer sem se zadrževal. Nebotičnik, avtobusna postaja, Moste, Akademski kolegij.

Zazibal sem se in naslonil čelo na mrzlo steno. Očesu, ki ga bistri notranji sij, ne more uiti: ime je pomen in začetnice sestavljajo novo ime.

Telo mi je prepredla otrplost. Tik poleg, pod luneto, je bil vhod v kripto. Odrinil sem vrata in se vdano spustil po stopnicah. Da, mirovati,

spati, nemara sanjati, to bi bila rešitev. Vlaga s kamnitega dna se je dvigovala proti nizkemu obokanemu stropu. V prostoru je tiščala nekakšna zatohlost. Po tleh sem razprostrl svoje zapiske in se zleknil nanje. Samo še nekaj me je mučilo. Zakaj smo vsi reševali to zadnjo uganko? Odgovor je prišel sam od sebe, z dna izčrpanosti. Načrt je bil v resnici peklenški: izdajalec naj se zave, da se je začel odkrit lov nanj. Naj se ve, kdo beži v tej igri mačk z mišjo.

"Kar se mene tiče, smo opravili," sem se zahehetal predse. Kot v nekakšni behavosti sem začel recitirati Prešernov Sonetni venec. Skoraj sem že spal, ko mi je nepopisna groza stisnila grlo: če sem z gibanjem izdajal kraje akcij, potem sem zaznamoval tudi usodo današnje. Curki adrenalina so se mi zlivali v kri. Našteval sem predse. Vrtača, banka, bife, faks. To mi ne pove nič. Navsezadnje nisem dopoldne vedel še skoraj ničesar. Mogoče bi moral uporabiti druga imena. Popoldne: Tivoli, Rožnik, sem govoril predse. Nama, park; tu sem bil le par minut. Opera. Slutil sem, a sem še upal. Vrtača. Rimski zid, sem skušal preslepiti. Koga? Obzidje Emone sklene ime. Ključ je bil isti, začetnic niti nisem preverjal. Glavo sem naslonil na kolena in objel noge. "Trnovo, kraj nesrečnega imena," sem zašepetal.

Vendar pa: naša obveščevalna služba je poznala le mene. Lahko da so me zasledovali. Konkurenčna je poznala mene in moje nezavedne šifre. Znali me bodo iskati. Prvi me bodo poslali na oddih, žal ne v Porto. Kaj bodo storili z mano drugi? Kdo me bo našel?

"Kaj naj storim?" sem skoraj zahlipal. Kamorkoli se premaknem, vedno bom le figura na šahovnici prostora in časa. Vedno bolj se mi je zdelo, da to nisem jaz, da se vse skupaj dogaja nekomu drugemu. Vedno bolj ... Vedno ...

Še sem ždel na tleh in objemal kolena, ko so se odprla vrata. Po stopnicah, ki so vodile navzdol v kripto, so se zaslišali koraki.